XXXV. évf. Cluj-Kolozsvár, 1925. Január 1. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapitotta: Dr. BOROS GYÖRGY.

Beköszöntő.

Kedves Olvasó! Mikor keresztényi unitárius szivünknek túláradó érzésével bekopogtatunk ajtódon az új esztendőnek minden jó kivánatával, engedd meg, hogy figyelmed a következőkre hivjuk fel: A Dávid Ferenc Egylet ezelőtt 40 évvel született s lapunkat, az Unitárius Közlönyt dr. Boros György ezelőtt 37 évvel alapitotta az egylet kebelében és kiadásában. Soha el nem muló hálával tartozunk neki azért, hogy 37 éven keresztül e lapot lankadatlan buzgalommal, odaadó lelkesedéssel szerkesztette, irányitotta s juttatta el azokhoz, akik az erdélyi közmüvelődés fejlődésének, a vallás-erkölcsi élet gyarapodásának hivei, barátai voltak. Amint e lap multjából megállapitható, dr. Boros György mindenkori törekvése az volt, hogy egyfelől ismereteket nyujtson s példaképül állitsa előnkbe angol és amerikai unitárius hittestvéreink életét, munkásságát; másfelől pedig népünket saját benső értékeivel ismertesse meg s ezáltal önmegbecsülésre s nemes cselekvésre sarkalja. E munkában a fölvilágosodásnak, a haladásnak volt az embere s ma elmondhatjuk, hogy e nemes tevékenység nélkül nagyon szegény lett volna a mi életünk mind vallási, mind erkölcsi, mind szellemi, mind népi tekintetben. Fölismerte s megismertette a férfi és női hivatást egyaránt, értékelte a családi élet szentségét és melegségét, istápolta a templomot és az iskolát és forrón szerette azt a népet, amelyből született, amelyért munkálkodott, amelyhez Te is tartozol, k. olvasó. Hangsulyozta az egyesületi élet fontosságát, a társulás előnyeit s azon fáradozott, hogy egyházunk társadalmi élete egészséges legyen s másoknak is például szolgálhasson. Mint fáklya, azért lobogott, hogy fejlődjék a magyar, nemesedjék az unitáriusság s benső kulturális értékével legyen versenytársa mindazoknak, akik amaz Istenországát munkálni vannak hivatva. Egy anyagilag is gazdag, boldog nép lebegett szemei előtt s örömmel látta, ha valamicske haladást itt és ott felfedezhetett.

Ezeknek felismerése és elismerése mellett azon alkalomból, hogy dr. Boros György eddigi főszerkesztő az Unitárius Közlöny szerkesztését a D. F. E. választmányában átadta dr. Kiss Elek, Pap Domokos, Pálffi Márton és dr. Varga Béla tanároknak, szükségesnek látjuk annak kinyilvánitását, hogy mi e lap alapitójának kitartó munkásságát nemcsak csodáljuk, hanem azért népünk nevében neki hálás köszönetet is mondunk. Biztositani óhajtjuk őt afelől, hogyha szorongatott egyházunkat, Dávid Ferenc Egyletünket és mindenekfelett népünket nem szeretnők határtalan szeretettel s azért mindent megtenni nem akarnánk, nem vállaltuk volna e lapnak további szerkesztését.

Mivel azonban szivünk szüntelenül évszázados müvelődésünk és valláserkölcsi életünk fennmaradásáért és fejlődéséért dobog, mivel népünket, e nagyra hivatott s épen ezért oly erősen próbára tett népet annyira szeretjük, érette, egyházunkért s életünk becsületéért bármire készek vagyunk. Forró óhajtásunk, hogy közvetlenül népünk szivéhez férkőzzünk, azt megértsük s magunkat azzal megértessük. Hogy igy mindannyian megértsük azt is, hogy a jó Isten, a mi édes jó Atyánk itt Erdélyben — s bárhol a világon — az unitárius életnek értéket tulajdonit. Mint erdélyi magyar unitáriusok tovább akarunk haladni régi alapjainkon, hagyományainkhoz ragaszkodva, de folyton megujulásra is törekedve, hogy lehessünk minden időnek megértő, munkás gyermekei. Egy Isten, akihez imádkozunk, egy birodalom: az Istenországa, amelyért munkálkodunk s egy állapot, a testvéri szeretet, amit megvalósitani törekszünk.

E célból lapunkban azon leszünk, hogy egyszerü formában, fokozatosan kifejtsük az unitárius valláserkölcsi élet értelmét s ezáltal megmutassuk népünknek magasztos elhivatását. Gondoskodni fogunk arról, hogy az unitárius életeszmény gyakorlati megélése minél szélesebb körben biztositva legyen (misszió). Népünk (olvasó közönségünk) számára megfelelő irodalmi termékekről (olvasnivaló) gondoskodni óhajtunk s a templom, iskola és egyház, valamint más egyházi intézmények eseményeit és állapotát ismertetni fogjuk. Egyszóval mindenoldalu anyagot, tájékoztatást és segitséget akarunk adni k. olvasóinknak abból a célból, hogy keresztény, magyar unitárius élethivatásunkat mindannyian felismerhessük s annak megvalósitását a jó Isten segitségével minél jobban megközelithessük.

Minden nemes szivet, minden munkás kezet, minden segedelmet hálával és köszönettel veszünk s örülni fogunk, ha nemes feladatunk megoldásában osztozni fog velünk minden jó barát, népünknek minden jóakarója.

Az Isten a jókat soha el nem hagyja, félelem nélkül munkára fel!

Kolozsvár, 1924. december 24.

Dr. Kiss Elek, Pap Domokos,
Pálffi Márton, Dr. Varga Béla.

Olvasóinkhoz!

Egyletünk választmánya a nyomdai árak állandó emelkedésére való tekintettel az évi előfizetési dijat kénytelen volt 40 leura felemelni. Lapunk igy is olyan olcsó, hogy e csekély összegből még megfeszitett takarékossággal is nehezen lehet kijönni. Számitunk azonban előfizetőink számának jelentékeny gyarapodására. Ez az egyetlen mód arra, hogy a csekély előfizetési összegért külsőleg is tetszetősebb kiállitásu lapot adhassunk. Legfőbb óhajunk volna, hogy lapunk terjedelmét növelhessük s esetleg a kéthetenkint való megjelenést is idővel tegyük lehetővé. Kérjük azért olvasóinkat, hogy karolják fel az Unitárius Közlöny ügyét s tegyék lehetővé, hogy előbb jelzett terveinket megvalósithassuk.

Azok, akik az 500 leu alapitói dijat Egyletünkhöz befizetik, a lapot ingyen kapják. **A szerkesztők.**

TŰZHELY MELLETT

Az anyai szeretet.

Igazán szeretni csak az anya szeret,
Férfi meg sem érti ezt a szeretetet.
Egyszer egy anyát, ki fiát elvesztette,
A pap vigasztalta, dorgálta, intette:
— „Leányom, ne vétkezz, szedd össze magadat,
Ábrahámtól tanulj hitet, bizodalmat.
A gyermek az élet értelme, jutalma,
De az Úr kivánta s az a p a — od' adta."
— „Oh, atyám, meglehet... más a férfi dolga,
De a n y á t ó l ilyet az Úr sem kért volna."

Franciából *Millevoye* után *Várfalvi.*

Legyen Szabadság!

I.

1566-ik esztendőnek kezdetén, egy szép téli reggelen ünnepies csöndben gyülekeztek fel classisaikba a kolozsvári hiresneves főiskola diákjai. A rector-professor, Károlyi Péter előző napon értésükre adta, hogy a püspök, Dávid Ferenc meg fogja látogatni az iskolát.

Magának a rectornak e napon a legfelsőbb osztályban kellett leckéket tartania. A hittant tanitotta.

Az ő külsején is ünnepi komolyság ült, mikor bement az osztályba. Erélyes, parancsoló tekintetét végig hordozta tanitványain: kiket fog feleletre fölszólitani? Ugy volna szép, ha a feleletek a püspök szine előtt fényesen sikerülnének. Melyik tanitó nem vágyik ilyes dicsőségre?

Benke János mindenesetre a felelők közt fog lenni. Okos fiu, bátor, megnyerő beszédü s a szent ecclésia egyik tekintélyes, buzgó hivének, Benke Pál szijgyártónak a gyermeke. A püspök számára öröm, a fiu számára dicsőség fog származni a szereplésből.

A rector-professor ilyenformán megállapitotta a csatatervet a püspök fogadására, aztán elkezdte magyarázatait. De már jött is a püspök. Helyet foglalt a pulpituson és intett, hogy folytassák a munkát. A rector a kérdezésre tért át.

— Domine Benke, mit tanít a mi igaz hitünk az Isten lényéről?

— A mi hitünk szerint Isten állatjában egy, személyében három! — felelt az ifju bátor szóval.

A püspök jóakaró mosollyal emelte óvásra kezét.

— Fiam, a szentirás nem tesz olyan megkülönböztetést, hogy isten állatjában egy, személyében pedig három volna. A szentirás azt mondja: *Isten lélek*...

A rector meglepődve nézett a püspökre. Talán valami félreértésről van szó? Vissza akarta zökkenteni a kérdést a megkezdett kerékvágásba: *a szentháromság* alaptételére.

— Isten lélek, mi következik ebből? — adta föl az ujabb kérdést.

— Isten lélek, tehát a szentlélek Isten... — felelt Benke János.

A püspök most komoly tiltakozással rázta meg fejét.

— Édes fiam, ez megint nem ugy vagyon. A szentirás szavát nem szabad kiforgatni igaz rendjéből. A szentirás pedig azt mondja: Isten lélek, tehát lélekben és igazságban kell imádni...

Kinos csönd következett. A diákok zavartan révedtek maguk elé. Hisz ez a rector tanitása ellen való célzatos támadás. Ha ugyan nem több annál is... Rég suttogják, hogy a püspök Socinusnak, Servetonak s más félelmes hirü Krisztus-tagadóknak a könyveit tanulmányozza.

A püspök tovább fejtegette a kérdést. A vallás örök igazságait ki kell szabaditani a dogmák börtönéből, le kell törölni róluk az évszázadok rozsdáját. A szentirás és a józan ész uj fényességeket igérnek. A reformáció nem fejeződött be: uj igazságok vannak utban...

A leckeóra végéhez közeledett. A püspök fölállt, bucsut intett a rectornak és a diákoknak.

A rector egyideig dermedten nézett az ajtóra, amelyen a püspök eltávozott. Majd sáppadt arccal föl s alá kezdett sétálni a padok között. A diákok tikkasztó csöndben figyelték lépteit.

Egyszer megállott a padsor előtt. Ajka remegett, de hangja érces zengéssel töltötte meg a termet.

— A püspök ur a szentegyház fundamentumát: a Szentháromság tanát tagadta meg a mai napon. Ugy látszik, végképen hatalmába keritette a sátán... Én pedig ilyen fő alatt nem kivánok tovább szolgálni, ez volt utolsó leckém ebben az iskolában.

Meghajtotta magát s égő bucsupillantással magukra hagyta tanitványait...

II.

A püspök látogatásának történetét a diákok széthordták a városba.

Benke János, mint a kire dicsőség helyett kudarcot hozott a püspök látogatása, nagy fölindulással ujságolta el családjának az esetet. A rectornak van igaza: eretnekség a püspök beszéde... lázadás a szentegyház ellen... Im a rector fölháborodásában el akarja hagyni az iskolát.

Az öreg Benke nagyon büszke volt jeles fiára, bántotta, hogy a megérdemelt dicséret helyett holmi helyreigazitásokban részesült.

— Szó sincs róla, Károlyi Pétert nem engedjük el az iskolától — mondotta. — A püspök urnak módját kell lelnie, hogy a rector lelkét megnyugtassa... Még ma szóvá teszem a céhgyülésben az ügyet.

Judith, a János diák hajadon nénje, más véleményen volt.

— Mielőtt a céhgyülésben szólna édes atyám, előbb Molnos bácsiékkal beszélje meg az ügyet. Együtt jobban meg tudják állapitani a helyes utat-módot...

János diák gunyosan mosolygott.

— Te, persze, nem az öreg Molnos tanácsára vagy kiváncsi, hanem a fiataléra. Számodra nagyobb tudós Molnos Feri, a szőcslegény, mint a rector-professor...

A leány elpirult a gunyos hangra.

— Édes öcsém, igen jól tudod, milyen érzés füz Molnos Ferihez, miért gunyolódol? Nekem igenis fontos dolog, hogy a mi családunk, meg a Molnos-család mindenben egyetértsen...

— Hiszen jól van, jól van! — cirogatta meg szeretettel leánya arcát az apa. Fölkeresem Molnosékat, bizonyosan ők is azon lesznek, hogy Károlyi Péter továbbra is az iskola élén maradjon....

III.

Az öreg Benkének mégis az maradt meg legélénkebben az emlékezetében, hogy az ő kitünő fiának a tudománya nem talált kellő elismerésre a püspök előtt. Molnoséknál is ezt hangoztatta kiváltképen.

— Hogyan igazodjanak el gyermekeink, ha a püspök mást tanit, mint a rector-professor?

— Édes Pái barátom, ha már ugy áll a dolog, hogy a püspök mást tanit, akkor én mégis inkább a püspök tanitását fogadom el.

— No, a fiam más véleményen van! — mondta élesebben Benke Pál. — Ő a rector-professor ur pártján áll. A rector-professor ur az igaz kálvinizmust tanitja...

— Bizonyosra veszem, hogy a püspökünk sem beszél meggondolatlanul. Az ő tudománya és buzgósága kimerithetetlen...

Egyébiránt majd elsimul ez a kis ellentét, bizzuk tudós férfiainkra, édes Pál barátom...

Mi tagadás, Benke Pál némi elégedetlenséggel távozott el barátja hajlékából. Ő azt szerette volna, hogy egyszerre a fia pártjára álljon a Molnos-család s ehelyett mintha némi kicsinylés csendült volna ki a szavukból...

De otthon nem akart hangot adni kedvetlenségének. Ezzel csak leányát busitaná.

— Molnosék azt hiszik, hogy ez az eset nem fog nagyobb bajt fölidézni, várjuk meg nyugalommal a fejleményeket! — mondotta gyermekeinek.

IV.

Abban ugyan teljességgel csalódtak a jámbor hivek, hogy a püspök és a rector-professor között fölvetődött ellentét könnyü szerrel elsimul. „E kis szikrából hatalmas láng gyult, amely tizenöt évnél tovább rázta, forralta Erdély társas életét.“

Dávid Ferenc és Károlyi Péter viharos szellemi tusát inditottak egymás ellen Isten lényének meghatározása felől. A vita, mint a zajló folyó, két félre osztotta a lakosságot. Barátok fordultak egymás ellen, családok boldogsága zavarodott meg.

Milyen szenvedést zuditott ez a lelki háboruság a Benke Pál leányára, Judith leányzóra! Atyja és öccse a Károlyi Péter pártján, a szentháromság hivei között maradtak, szerelmese Molnos Feri és ennek családja a Dávid Ferenc egy igaz Istenről szóló magyarázatát fogadták el.

— Nem engedlek olyanok közé, akik tagadják Krisztus istenségét! Pokolba való eretnekek! — korholta kesergő leányát Benke Pál. — Vedd le az eszedet Molnos Feriről...

Károlyi Péter csakhamar elhagyni kényszerült Kolozsvárt. Debreczen városába ment, a Kalvint-követők főhelyére, segitséget toborzani a szentháromság védelmére. Debrecenben a hatalmas szavu, erős indulatu Juhász Péter volt a püspöke. Ehhez folyamodott.

Ekkoriban történt, hogy Benke Pál egy gyülekezetben az öreg Molnos füle hallatára igy nyilatkozott:

— Kálvin János máglyára küldte a Krisztus-tagadó Serveto Mihályt, Juhász Péter majd máglyára küldi Dávid Ferencet. Gondolom, hogy a Dávid Ferenc követői is elveszik méltó jutalmukat a Krisztustagadásért...

— Minden vallásnak vannak vértanui, mi is töredelmes szivvel fogunk szenvedni az egyigaz Istenért! — jegyezte meg csöndesen Molnos Ádám.

V.

Dávid Ferenc ez alatt lankadatlan hévvel hirdette az unitárius hitet. Hitvitákat rendezett, könyveket adott ki, lelkesen prédikált a kolozsvári nagy templomban.

A fejedelem, János Zsigmond is hü figyelője volt a lánglelkü pap igehirdetésének. Mind világosabb lőn, hogy az uj tanitás tüzes igéi hatalmukba ejtették a fejedelem lelkét. Csakhamar nyilván is megvallotta hitét és vele együtt unitáriusokká lettek az ország főméltóságai.

Dávid Ferenc pedig a fejedelmi udvar ünnepelt prédikátorává!

Ellenfelei, akik Debrecen hatalmas püspökétől várták a megtorlást, riadtan bujtak össze. Mire fogja használni a fejedelem papja nagy befolyását?

Most aztán az unitáriusok beszéltek hangosan a társaságokban.

— No, Benke Pál, vajjon meg fogja-e égetni a te Juhász Péter püspököd az unitárius fejedelem papját? — hányták szemére a szijgyártónak fenyegetőzéseit.

A Dávid Ferenc ellenségeinek aggodalma 1568-nak elején kinos rettegéssé növekedett. A sokféle vallás ügyeinek rendezése végett a fejedelem országgyülést hirdetett Torda városába.

Nyilvánvaló volt, hogy az országgyülésen az unitáriusok lesznek többségben: mire fogják fölhasználni hatalmukat? Nem fog-e vér ömlani?

Hiszen előre lehet tudni: az fog történni, amit Dávid Ferenc sugalmaz hivei seregének. Neki pedig elég oka van, hogy ne kimélje gunyolódó ellenei t.

Benke Pál a legrosszabbra volt elkészülve.

— Édes fiam — mondotta János fiának — ki tudja, milyen szenvedések fognak ránk zudulni... Legjobb volna sietve elhagynunk Kolozsvárt.

— Hová mennénk, édes atyám?

— Debreczenbe, lelki atyánkfiai közé. Károlyi Péter szivesen fog látni...

A fiu szeme könnyel telt meg.

— Nékem nincs ott mit keresnem, édes apám — mondta bus hangon. — Immár idegenek ők az én lelkemnek...

— Mit beszélsz, fiam?

A fiu nagy kinnal vallotta meg:

— Apám, nagy dolog történt velem, minek titkolnám tovább... Addig tünődtem, tusakodtam, hogy Saulusból Paulussá lettem... minden kényszerités nélkül a Dávid Ferenc egy Istenének hitére tért a lelkem...

— Szerencsétlen, mit beszélsz? Az unitáriusok közé akarsz pironkodni?

— Nem, azt most nem teszem... Gyávaságra magyaráznák, nem hinnék el, hogy komoly meggyőződésből cselekszem. Majd ha átéljük ezeket a félelmes napokat...

— Ha átéljük... De hátha belepusztulunk?... Tudod, menynyi vér folyt már a napnyugati országokban a vallásért.

— Legyen meg Isten akaratja, én itt maradok — hajtotta le csüggedten fejét az ifju.

VI.

A tordai országgyülés hatodik napján futár érkezett Tordáról Kolozsvárra: Dávid Ferenc még aznap délután hazaérkezik az országgyülésről s legott beszélni kiván a polgárságnak, várják a város kapujában. Szájról-szájra adták a hirt és az összes unitáriusok kigyülekeztek a várfalak elé. Most dől el azok sorsa, akik ellenségei és üldözői voltak az egyisten hitének...

Ezek közül sokan otthon remegtek és várták végzetüket. Benke Pál azonban és a tia kimentek a Dávid Ferenc fogadására. Szemtől-szembe akartak nézni sorsukkal.

Dávid Ferenc megérkezett a mondott időre. Leszállott a szekérről és egy hatalmas kerek kőre állt fel. Halotti csend támadt.

A fejedelem papjának ajkán megindult a szó, mint zugó szélnek zendülése.

— Hiveim s ti máshitüek, mindenrendü népe Kolozsvár városának! Nagy örömet mondok nektek: az országgyülés ugy határozott, hogy *a vallás dolgában legyen szabadság!* A prédikátorok minden helyeken hirdessék az evangéliumot, ki-ki az ő értelme szerint. Nem engedtetik meg senkinek, hogy a tanitásért mást bárkit is fogsággal, üldözéssel fenyegessen, mert a hit Isten ajándéka!...

A tömeget először szótlanságra büvölték a magasztos szavak, de aztán kitörő lelkesedéssel ismételték Dávid Ferenc szavát:

— *Legyen szabadság!... Legyen hitszabadság!...*

Az ifju Benke fölmagasztosult, fénylő tekintettel fordult atyjához:

— Ez az igazi evangélium: a szabadság, a lélek szabadsága...

Az apa meghatottan bólintgatott:

— Kövesd fiam, ha lelked ugy kivánja... én téged foglak követni...

Judith leányzó még aznap találkozott szerelmesével, Molnos Ferivel és boldogan ujságolta el atyjának meg öccsének lelkefordulását. Vége szakad a két család haragjának; mert immár szabadság van és a szerető szivek egymásra borulhatnak.

Nemcsak a Benke-család, hanem Kolozsvárnak mindenrendü népe a lelki szabadság Istenéhez hódolt azon a napon...

Gyallay Domokos.

Pályatétel. A missziói bizottság dr. Kaáli Nagy Árpád f. ü. gondnok ur hozzájárulásával az általa tett kétezer (2000) leus pályázatot 1925. julius 31-ig meghosszabbitja. A már kihirdetett pályatétel a következő: „Az unitárius lelkész hivatásos teendői napjainkban — a szószéki munkán kivül.“ A munka 5 ivnyi terjedelmü lehet. A szokásos pályázati feltételek megtartandók.

Tudósitás és kérelem. Tisztelettel jelentem mindazon egyházközségeknek és egyeseknek, akik „Az isteni törvény útja“ cimü müvet, mely bevezet az Ótestamentumba s annak vallási és erkölcsi

felfogásával ismertet meg, — óhajtják megvásárolni, 1925. év januárjában intézkedjenek, mert azután 150 leunál jóval magasabb áron kapható csak a munka, amennyiben kapható lesz. Akik a könyvet megkapták, sziveskedjenek sürgősen beküldeni az árát.

Buddhizmus és kereszténység cimen egy kb. 12 ives (200 oldal) munkát óhajtanék kiadni, melyet angolból forditottam magyarra. Az eredeti mű irója dr. Carpenter, ki az összehasonlító vallástudomány világhirü munkása s e müvét 1923-ban adta ki. Az intelligens nagyközönség is könnyen olvashatja eme nagyon érdekes munkát. A szives figyelmet már most felhivom e munkára.

Dr. Kiss Elek.

Egyleti élet és munkásság.

Az alapszabályok jóváhagyása ügyében a következő végzést kaptuk:

Tribunalul Cluj.

Dos. 4033/924. *Deciziune.*

Intru-cât Soc. David Ferenc, Asociaţia literară Unitară şi Cercul preoţilor unitari nu sunt decât Secţiuni ale Bisericei Unitare, Tribunalul respinge cererea de ale înscrie în registrele persoanelor juridice, Biserica unitară nefiind o persoana juridica de interes privat.

Cluj, la 3 Nov. 1924.

Leonidiu Petrescu
prim pre idente.

Danilescu
jud. ref.

Magyarul: Végzés. Amennyiben a Dávid Ferenc-Egylet, Unitárius Irodalmi Társaság és az Unitárius Lelkészkör nem egyebek, mint az unitárius egyház tagozatai, a Törvényszék visszautasitja a jogi személyek jegyzékébe való fölvételük iránti kérést, mert az unitárius egyház nem magánérdekü jogi személy. Kmf. Aláirások.

Ennek értelmében a Dávid Ferenc-Egylet mindenütt szabadon folytathatja müködését. A döntést áttettük az E. K. Tanácshoz azon kéréssel, hogy hitelesitett másolatát, mint Egyházi Főhatóság küldje meg összes egyházközségeinknek, hogy az Egylet müködésének akadályozása esetén tudják felmutatni. Amennyiben a helyi hatóságok itt-ott mégis megakadályoznák az Egylet müködését, úgy kérjük ezeknek az eseteknek sürgős bejelentését, hogy jogainknak az illetékes forum előtt érvényt szerezhessünk.

Vidéki egyleteink müködéséről mindig pontos és megbizható tudósitást óhajtván kapni, az egyes körök Egyleteinek vezetőségét ez uton kérjük, hogy értesitsenek, kit óhajtanak a kör hivatalos tudósitójának, a kivel aztán rendes és állandó levelezést folytathatunk.

Kolozsi fiókegyletünk, mely mint ilyen, a budapesti után az első egyházközségi alakulás volt, állandóan szép és figyelemreméltó munkásságot fejt ki. Ujonnan vásárolt tágas és szép épület

áll rendelkezésükre, melynek egyik termét Kiss Sándor lelkész neje sz. Papp Erzsébet szépen kifestett asztallal és padokkal butorozta be saját költségén, mintegy 4—5 ezer leu értékben. Dec. 21-én este volt az igy felszerelt teremben első gyülésük, mely alkalommal az Egylet tagjai melegen ünnepelték jeles papnéjukat, aki nemcsak szellemi vezetője az Egylet munkájának, hanem ily szép anyagi áldozatot is hozott. Helyszüke miatt nem közölhetjük a kedves ünnepély lefolyását, de mi is csatlakozunk az örvendezőkhöz s kérjük az Egylet további buzgó munkálkodását.

A marosköri D. F. Egylet dec. 14-én a ref. koll. diszteremében felolvasó ülést rendezett, amelyen a városból és a vidékről nagyszámu szép és előkelő közönség jelent meg. A helyi szereplőkön kivül (Dr. Péterffy Áron, Kovács Béla, Zsakó János, Dobránszky Klára és Nagy Irma), a központi Egylet részéről dr. Kauntzné Engel Ella urnő és a főtitkár utaztak le a gyülésre, hol előadásokat tartottak. Az erkölcsi és anyagi siker a lehető legszebb volt. A helyi közreműködőknek ez uton is hálás köszönetünket és elismerésünket nyilvánitjuk egyletünk részéről,

A firtosmartonosi D. F. E. nőszövetsége a jövő évre 24 nőelőfizetőt jelentett be lapunkra. A nőszövetség nov. 9-én a D. F. E. megalapitásának 40 éves évfordulójára müsoros estélyt rendezett s ezen kivül is két összejövetelt tartott.

A homoródszentpáli D. F. E. nőkszövetsége ez évben is minden vasárnap megtartotta összejöveteleit. Szabó József és neje elhalt kislányuk emlékére alapot tettek a nőkszövetségéhez.

Karácsonyfa-ünnepélyt rendezett a kolozsvári Nők-szövetsége dec. 21-én d. u. 4 órakor a kollégium tornacsarnokában. A termet a szülők és gyermekek zsufolásig megtöltötték. Püspökünk az őt körülvevő gyermekseregnek kedves beszédet intézett, majd imádkozott s a gyermekek is vele együtt mondták az imádságot. Ezután egy bethlehemi játékot adtak elő Végh Erzsike k. a. vezetésével, melynek keretében ő egy tanulságos mesével láncolta magához az áhitatosan figyelő gyermeksereget. Végül az ajándékok kiosztása következett, amikor is a szegényebbek cipőt és ruhát, a többiek almát, diót s apróbb kedves ajándéktárgyakat kaptak. Minden tekintetben sikerült és felemelő ünnepély volt.

A missziói munka.

A misszió jelentése.

Arra való tekintettel, hogy lapunknak e rovatát egyházi misszionk irányitására s népünkkel való megismertetésére szántuk, mindjárt legelején kivánatosnak tartom, hogy tájékoztassam közönségünket a misszió értelme és jelentése felől. Szükséges ugyanis, hogy e rovat vezetője s az olvasó közönség lehetőleg egy értelmet tulajdonitson ugyanannak a szónak s igy fogalomnak, hogy minél jobban megértsék egymást.

A missziót magyarban a *küldetés* és *hivatás* szókkal lehet

legjobban visszaadni. A világon sok nagyon elterjedt és kevésbbé elterjedt vallással találkozunk. A kereszténység a legelterjedtebb vallások közé tartozik. Eme vallásoknak mind vannak misszionáriusaik, akik a célon, a vallás terjesztésén kivül más feladatot nem ismernek. Ezek a misszionáriusok halálmegvetéssel, szent lelkesedéssel, teljes elszántsággal mennek neki a természeti és emberi akadályoknak s ha egyikük kidől, több lép nyomdokába.

Elküldetésüket a vallásalapitókra vezetik vissza s igy a keresztények Jézusnak ama mondására, hogy elmenvén tanitsanak s aki megtér, azt kereszteljék meg. (Máthé ev. 28. 19.)

A misszionarius, vagy elküldött mindenkihez küldve van s igy bárkit akarhat mesterének, vallásalapitójának hitére tériteni, hogy az illető jó emberré váljék, aki méltó az örökéletre és üdvösségre. Mióta azonban a különböző államok kebelében törvényesen szervezett Egyházak létesültek, a missziói munka két részre oszlott: *külmisszióra* és *belmisszióra*. Külmissziónak nevezzük azt a munkát, amikor a misszionarius az Egyház határain kivül keresi a megtéritendőket s belmissziónak azt, amikor az elküldött, vagy elhivott ember az Egyház keretein belül iparkodik a hiveket a nagy és szent célnak megnyerni.

Nekünk unitáriusoknak első és legfontosabb teendőnk, hogy az Egyház kebelében saját magunkat és hiveinket segitsük arra, hogy kiki ugy gondolkozzék és cselekedjék, hogy általa az Unitárius Egyház valláserkölcsi és müvelődési célját megközelithesse. Nálunk a missziói munka elsősorban belügy, vagyis nekünk a belmissziót kell kiépitenünk.

Értelmezzük a belmisszió jelentését közelebbről, a mi viszonyainknak megfelelően! A mi egyházunk keresztény Egyház s alapitója, Dávid Ferenc szent elküldetést érzett magában arra, hogy a gondolkodni, érezni, türni és szeretni tudó emberek számára megismertesse az evangeliumok tanitását az Uj-testamentumban. Maga az unitárius Egyház tehát tökéletesen missziói Egyház, amely az emberiség valláserkölcsi haladását szolgálja minden időben. Ennek az Egyháznak van vezetősége, vannak irányitói, vannak tisztviselői, lelkészei, tanitói, nevelői és hivei, akik együttesen azért küldettek, hogy a haladás és fejlődés munkásai legyenek. Küldettek az Isten által, Jézus által, Dávid Ferenc által s mindazok által, akik évszázadokon át a valásszabadság apostolai, a hitfejlődés szószólói és terjesztői voltak.

Küldetése van tehát egyházunknak, vagy — ha jobban teszik — *hivatása*. Mi mindannyian a mélységekből kelünk fel s a magasságok felé törekszünk. Minden tisztességes gazda gyarapodásra gondol s azért dolgozik. Minden egészséges lélek gazdagodni óhajt szivérzésben és lélekgondolatban, de nemes cselekedetekben is. Bensőnkben mindig szól hozzánk egy hang, hivogat egy szózat: az Isten szava. A mélységből a magasságba, a bünből a jó cselekedetek mezejére; a bánatból az öröm birodalmába, az elcsüg-

gedésből a megujulásra, a hitetlenségből a hit forrásához, a reménytelenségből a remény Atyjához hiv, hivogat állandóan a tökéletes és szerető Isten, a mi édes jó Atyánk. Mindannyian elhivottak vagyunk Egyházunkkal együtt s ezt az elhivást akarja a missziói munka tudatra emelni és folyamatbavétetni mind a vezetők, mind az irányitottak által.

A misszió az én értelmezésem szerint a nemes küldetés, a szent elhivatás s ezt munkálni, erre buzditani, ennek a módját megkeresni és megmutatni óhajtja lapunk missziói rovatában.

Az elhivott lelkeknek segitségét a küldetés tudatában biztos reménnyel várjuk, mert megvagyunk győződve arról, hogy a mi Unitárius Egyházunknak a jövőben is nagy és nemes küldetése és hivatása van. Nekünk kell ezt munkálni, valóra váltani.

Dr. Kiss Elek.

Javaslat
a missziói munka rendszeressé tételére.

1. A misszió célja és tárgya az egyházi élet minden irányu fellenditése, hogy egyfelől minden egyházi szerv és hivatalos személy pontos és lelkiismeretes hivatást töltsön be a maga helyén, másfelől pedig a hivek összesége valláserkölcsi, az Egyház ügyei iránt mindenben érdeklődő és áldozatkész életet tanusitson.

2. A. missziói munka szervei:

a) A misszió *központi* szerve a Kolozsváron székelő missziói bizottság, melynek tagjai:

α) a püspök elnöklete alatt a főjegyző, egyik titkár, a theol. akad. két (2), a Klv. főgimn. egy s az E. K. T.-nak két (2) kiküldöttje;

β) vidéki megbizottjai: minden egyházkör és a ker. fő g. egy-egy kiküldöttje.

A bizottság tagjai közül egy előadót választ, aki az ügyeket referálja s a misszió összes szálait kezében tartja. A missziói bizottság minden illető tagjának (a vidékieknek is) kötelessége az érdekeltségében folyó missziói munkát állandóan nyilvántartani s arról a bizottság előadóját kéthavonként részletesen tájékoztatni, az e téren felmerülő hiányokra rámutatni a lehető gyors intézkedés végett.

b) A missziói bizottság feladata véleményezésre kiadott hivatalos ügyek elintézésén kivül a missziói munkának az *egész egyházban való* szervezése és müködésben tartása. Hivatalos tagjainak munkásságán kivül igénybe kivánja venni mindazon önkéntjelentkező belsőemberek, vagy világi hivek tevékenységét, akik a missziói munkára kedvet és elhivatást éreznek. Az ilyen munkatársak részvételére nagy sulyt helyez s a részükről felmerülő tervek és munkálatok végrehajtásában segédkezet nyujt. E célból szükségesnek tartja

A) a missziói szellem ápolását belsőembereinkben,

α) továbbképző tanfolyamok rendezése,

β) belsőemberi megbeszélések (konferenciák),

γ) a lelkésznövendékek részére évenként tartandó külön missziói tárgyu előadások által.

B) A missziói szellem felkarolását és terjesztését szóban és irásban.

Szóban: α) keblitanácsi megbeszélések,
β) a hivekkel való közvetlen érintkezés utján.

Irásban: α) állandó lapközlemények,
β) füzetek, alkalmi iratok, könyvek stb. utján.

3. A külmisszió egyelőre azon viszony táplálására és egészséges irányitására szoritkozik, melyet angol és amerikai hitsorsosainkkal régóta fenntartunk.

Szent meggyőződéssel valljuk, hogy ha belmissziónkat jól végeztük, a kifelé irányuló munka ideje s alkalma is biztosan el fog következni.

A missziói munka eddigi tényei röviden az 1924-ik évben:

Dr. Kiss Elek és dr. Varga Béla központi kiküldöttek Székelykaálban belsőemberi konferenciát tartottak s keblitanácsi, illetőleg egyházközségi közgyülés keretében, esetleg istentisztelettel kapcsolatban a hivekkel megbeszélést folytattak Kaálban, Iklandon, Vadadon, Nyárádszentmártonban. Ez alkalommal tette dr. Kaáli Nagy Árpád 2000 leus pályatételét a missziói tevékenység előmozditása céljából.

Nevezett központi kiküldöttek egy más alkalommal Brassóban tartottak a háromszéki és felsőfehérköri belsőemberekkel s világi jelenlevőkkel egy konferenciát s ezt követőleg a keblitanácsosokkal és hivekkel való megbeszélést folytattak Brassóban, Ürmösön, Alsórákoson, Hévizen és Datkon.

Missziói munka és egyesületi élet.

A kettő szorosan összetartozik s egymást ugyszólván kiegészíti. Mindkettő a hivek szabad, önkéntes tevékenysége az Egyház keretein belül. Mig azonban az első felülről lefelé irányuló s többékevésbé a hivatalos tényezők (értve ez alatt a presbiteriumokat is) által végrehajtandó munka, addig az egyesületi élet a hivek egyetemére kiható s a szoros értelemben vett missziói munka mellett a maga sajátos eszközeivel is dolgózó tevékenység. A kettőt azonban nem is szabad elválasztani. A helyesen beinditott missziói munkának tulajdonképen legszebb eredménye a tartalmas és komoly egyesületi élet. Ha ez utóbbit kissé rendszeresebbé és egységesebbé tesszük, legjobban szolgáljuk a misszió céljait.

Tartalmi tekintetben azt a különbséget tehetnők, hogy mig a missziói munka inkább kizárólag a vallásos érzés elmélyitését és a hitbeli megerősitést tekinti feladatának s erre a „komolyabb“ eszközöket is fölhasználhatja, az egyesületi élet tágabb keretekben mozog s munkaköre kiterjeszkedik az élet minden viszonylatára s azt jótékonyan van hivatva irányitani. Az egyesületi élet föladata

tehát az, hogy a hivek minden élettevékenységét összefoglalja s az egyházi élet körébe vonzza s fenntartsa a kapcsolatot és a maga körébe igyekezzék vonni az olyan természetü tényezőket is (pl. a község gazdasági életének bizonyos területeit), melyek látszólag távol állanak s eddig sajnos távol is állottak a szoros értelemben vett egyházi élettől. Maga a missziói munka célját és tartalmát tekintve, jobban hozzásimul az intézményes egyházhoz, az egyesületi élet valamivel távolabb áll, tisztán gyakorlati s az emberi lélek minden kulturális (tehát nemcsak a vallásos) kivánságát kielégitni akaró munkásság. Épen ezért sok tekintetben nehezebb és kényesebb, mint az előbbi. Sokszor elaprozódik, vadhajtásokat hajt s eredeti célját szem elől téveszti.

Napjainkban az egyháznak már nemcsak „*tanitó*“ feladata van, hanem e mellett a legfontosabb *népnevelő* és *népfenntartó* intézmény, illetve ezzé kell lennie, ha hivatását be akarja tölteni. Az egyesületi életet is e szempontok alá kell állitanunk még inkább, mint eddig és pedig valahogy ugy, hogy bizonyos közös magatartást, közös életfelfogást teremtsünk észrevétlenül is a tagok lelkébe s igy munkáljuk meg a lelkeket az egyház céljai számára.

Természetes, hogy ehez erős és jól müködő szervezettség kell, mely a gyülekezet sajátos, egyéni mivoltával is számot kell, hogy vessen; vagyis amelyik nem mindenütt és feltétlenül ugyanazt akarja megvalósitani, hanem a helyi viszonyokkal számolva, egyénenkint és esetenkint is használja ki a kedvező alkalmat a cél elérésére. Nekünk, akik kevesen vagyunk, ez a szervezkedési munka nem is volna szabad, hogy nehezen menjen. Ha mi szászok volnánk s nem magyarok, ma már szóba se állnánk se avval az unitárius emberrel, se avval az egyházközséggel, amelyik nem veszi ki a maga részét az egyháztársadalmi életből. Ma már van is e téren némi megmozdulás, a sors pálcája megtanitott sok mindenre s mégis csak kezdünk beállani a barázdába.

Fő az, hogy hiveinket győzzük meg arról, hogy az egyház munkája nélkülözhetetlen az ő életükre; hogy az egyháztól nemcsak lelki vigasztalást kaphatnak, hanem gyermekeik jövője és saját maguk élete minden vonatkozásában az egyház horgonyába kell hogy kapaszkodjék. Akik a multban áldoztak az egyházért, azok bizonyára tisztában voltak evvel s mig a mai ember szemét is nem nyitjuk fel e tekintetben, addig nincs jogunk panaszkodni.

Ezt azonban csak a személyes ráhatás által, az emberek minden élettevékenységének, az anyagiaknak is, az egyesületi életbe való bekapcsolásával, állandó és intenziv foglalkoztatásával érjük el. Kivánatos tehát a jövőre nézve, hogy 1. minden egyházközségben alakitsuk meg a Dávid Ferenc Egyletet; 2. hogy ne engedjük az egyleti életet szétforgácsolódni s e célból 3. állapittassék meg a D. F. E. egész müködésére kiterjedő, azt szabályozó s a helyi szükségleteket is figyelembe vevő munkaprogrammja, melynek végrehajtása kötelező erejü kell, hogy legyen idővel minden gyülekezetben. Ez utóbbiról egy közelebbi számunkban megjelenő „Ügy-

rend" fog általános tájékoztatót adni, természetesen a már meglevő keretek és munka figyelembevételével.

Mindezt egy ember nem csinálhatja meg. Szükség van munkatársakra. Amint rossz pap az, aki hivei nélkül kormányozza az egyházközséget, még ha jól is csinálja dolgát, ép oly rossz egyleti munkás az, aki az iróasztala mellett gondol ki soha végre nem hajtott programmokat.

Hogy hol a szervező kéz?! Mindenkinek megvan, meg kell hogy legyen. Paragrafussal ugy sem lehet egyesületi életet teremteni. Aki most is csak a rendeleteket várja, elvesztette a csatát. Mindenki vessen számot magával s legyen ereje, hogy elsősorban saját magát verje fel tespedő tétlenségéből s akkor majd lesz programm, mely nem lesz mondva csinált, hanem a lelkek mélyéből születik meg.

Szentmihályi.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

E. K. Tanácsi rendes ülés volt december 11-én. Főbb tárgyai a következők voltak: Titkárok jelentést tettek azokról a tárgyalásokról, melyeken a közoktatásügyi miniszter ur meghivása folytán a református egyház képviselőivel együtt Bukarestben dec. hó 1. és 2-án résztvettek. A miniszter ur nagyjában ismertette velük a magániskolai törvény előzetes tervezetét, melyre részben már akkor, részben pedig pár nappal később az elnökség által irásban benyujtott memorandumban a miniszterrel egyházunk álláspontja közöltetett. A memorandum elküldetett a miniszterelnöknek, külügy-, vallásügy- és kisebbségügyi miniszereknek is. E. K. Tanács a jelentést és memorandumot jóváhagyólag tudomásul vette. — Az Amerikai Unitárius Társulat 100 éves jubileumára való meghivás folytán E. K. Tanács ez ünnepségekre az egyház képviselőjeként dr. Boros György főjegyzőt küldte ki, akadályoztatása esetére pedig dr. Kiss Elek teol. akadémiai dékánt. — Az uj énekeskönyv kötelező bevezetésének végső határidejéül március 1-ét állapitotta meg az E. K. Tanács s e tárgyban kántori összejövetelek tartását rendelte el. — December 18-án az E. K. Tanács rendkivüli ülést tartott, azon a nyugdijintézet ügyrendjét megállapitotta, a nyugdijalapok összesitését elrendelte s tudomásul vette, hogy a nyugdijbizottság elnökké dr. Ferencz Józsefet, alelnökké dr. Gál Kelement, előadóvá Vass Domokost és jegyzővé Patakfalvi Zsigmondot választotta meg.

A karácsonyi ünnepek alkalmával elsőnapján dr. Boros György, másodnapján dr. Varga Béla Kolozsvárt, dr. Kiss Elek pedig Erzsébetvároson és Medgyesen teljesitett szolgálatot. Kedves meglepetésül szolgált, hogy a kolozsvári templom fütve volt. Ormai Kálmán mérnök áldozatkész buzgósággal mintegy 30—40 ezer leu költséggel, pompás fütőberendezéssel látta el templomunkat.

A bibliai előadások január 14-én, szerdán d. u. fél 7 órakor kezdődnek a kollégium emeleti tanácstermében. Az első előadást dr. Boros György tartja.

Az aranyosszéki egyházközségek Dávid Ferenc emlékünnepélyein a csoportokra osztott egyházközségek képviseltették magukat egymás ünnepélyein. A várfalvi és rákosi dalárdák kölcsönösen szerepeltek is. Ez az ujitás a különböző egyházközségekbe tartozó hivek egymáshoz való közeledését nagyban előmozditja.

Harang- és templomszentelés. Deésfalvi egyházközségünk az őszi hálaadó ünnep alkalmával szentelte fel második harangját, melynek költségeihez Járai Béla földbirtokos 10.000 leuval járult hozzá. — Bethlenszentmiklós november 16-án szentelte fel ujonnan renovált templomát. Az ünnepélyen, melyen Gvidó Béla köri esperes és több köri lelkész müködött közre, dr. Boros György egyházi főjegyző tartotta a fölszentelő beszédet. Az ünnepély után közebéd, este pedig felolvasó-estély volt.

Adományok. Az unitárius Teol. Akad. ifjusága konviktusi segélyezésére a következő adományok folytak be: Kereszturi teologus nap jövedelme 4500 leu, Lőrinczy Domokos lelkész 500 leu, Rédiger Géza lelkész 500 leu, kolozsvári egyházközség gyüjtéséből 247 leu 25 bani, Pál Dénes lelkész 200 leu, Zoltán Sándor lelkész 500 leu, Marosi Márton lelkész 200 leu, Pataki András (aranyosvidéki gyüjtésből) 8175 leu 75 bani, Bálint Ödön lelkész 200 leu, Buzogány Kálmán lelkész 1000 leu, Varga András (Bita) 1541 leu, Joós András (Kisborosnyó) 150 leu, Téglás Albert 100 leu, Ürmösi egyházközség 500 leu. Összesen 18314 leu. A szives adományokat hálásan köszönjük s továbbiakat reménnyel várunk.

Szerkesztői üzenet.

Lapunk szellemi részét illető minden közlemény dr. Varga Béla teol. tanár, D. F. E. főtitkár cimére küldendő Cluj-Kolozsvár, Unitárius kollegium. Alapitó és előfizetői dijak pedig Gálfi Lőrinc teol. tanár, egyleti pénztárnok cimére ugyanoda.

Kéziratokat nem adunk vissza. A fel nem használt kéziratokról e rovatban fogunk beszámolni.

Az unitárius naptárról jövő számunkban.

Hivatalos közlemények.

I. Emlékeztető az Unitárius Közlönyben meg nem jelent decemberi köriratokról: 2702—1924. sz. Körirat lelkész afiaihoz és iskolaszékekhez a vallásos élet mélyitése érdekében tett különböző intézkedésekről. — 3438—1924. sz. Körirat lelkész afiaihoz a jelentések alakja tárgyában. — 3572—1924. sz. Körirat lelkész afiaihoz és iskolaszékekhez az uj énekeskönyv bevezetése tárgyában. — 3597—1924. sz. Körirat iskolaszékekhez a 6 éves és a felsőbb elemi osztályos tanulók tanitása tárgyában; kimutatás beküldendő január 10-ig.

II. Sz. 3580—1924. eln. **Körirat az iskolaszékekhez.** Miheztartás végett közlöm, hogy a közoktatásügyi miniszter ur 130646—1924. sz. a. Ion Al. Iambrior inspektor urat december 1-től kezdődő hatállyal kinevezte az egész ország területére a kisebbségi felekezeti elemi iskolák főfelügyelőjévé. Kolozsvárt, 1924. dec. 23. Ferencz József, unitárius püspök.

Szerkesztik: Dr. Kiss Elek, Pap Domokos, Pálffi Márton, Dr. Varga Béla.

Előfizetési ár: Egész évre 40 L. Magyarországra 46 L. Egyes szám ára 5 L. Akik a 40 L.-t egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferenc-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapitódij 500 L. Minden pénz **Gálfi Lőrinc** egyleti pénztároshoz küldendő.

Nyomatott „Corvin"-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca) 17 sz.